

СПОСОБИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНОГО СЛЕНГУ

У статті розглянуто місце політичного сленгу у системі лексики, розкрито особливості перекладу політичного сленгу з української мови на англійську та навпаки. Визначено основні способи перекладу політичного сленгу, серед яких експлікація, компенсація, генералізація, калькування, транскрипція та транслітерація.

Ключові слова: політичний сленг, лексична одиниця, способи перекладу, інтернаціоналізми, запозичення, слова іношомовного походження.

Сленг – це квінтесенція розмовної мови, що пов'язана з життєвими зручностями, а не з науковими законами, граматичними правилами чи філософськими ідеями. Слова і фрази перетворюються на сленг тоді, коли починають вживатись у межах професійних груп, змінюючи свої значення в мові [3, с. 305]

Передумовою для вивчення сленгу в першій половині ХХ століття стали фундаментальні дослідження вченими таких явищ, як просторіччя (В. В. Виноградов), соціальні діалекти (В. М. Жирмунський, Л. П. Якубинський, С. Д. Поливанов), міське просторіччя (Б. О. Ларін). Вживання сленгу переслідує певну мету: відбиває настрої молодшого покоління мовців, служить засобом дотепів і гумору, подає явище описово, допомагає заволодіти чужою увагою, уникнути кліше, підкреслити додаткову рису явища, полегшити спілкування. При цьому збагачується скарбниця лексичних засобів мови.

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що сленг – це суспільна, часто вживана лексика як в англійській, так і в українській мовах. Аналіз цієї лексики

ної одиниці допоможе перекладачу не допускати помилок при перекладі сленгізмів. Мета дослідження – визначити місце сленгу, зокрема політичного, у системі лексики й з'ясувати особливості та способи перекладу політичного сленгу з української мови на англійську та навпаки. Предметом дослідження є англійський та український політичний сленг, що часто використовується у виступах політиків, у політичних статтях та у мові політтехнологів. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що отримані результати можна використати в процесі вивчення курсу практики перекладу сучасної англійської мови, а також при перекладі політичного сленгу та створенні відповідних фахових словників.

Оскільки сленг є характерною рисою мови будь-якого професійного або соціального класу, визначимо, чи існує таке поняття, як політичний сленг, сфери та форми його використання.

Письменник Віктор Пелевін 3 листопада 2005 р. в інтерв'ю газеті «Вісті» між іншим відзначив: «Говорити на політтехнологічній фені стало у наш час так само модно, як в 1990-х рр. було модно натякати на знайомство з «поняттями»». В. Пелевін використовує термін, що містить прикметник, утворений від іменника *політтехнолог*. Англійською мовою цей іменник зазвичай перекладають як «spin doctog», політтехнолог, експерт зі зв'язків з громадськістю. Проте такий переклад не зовсім точний. У політичних системах Великобританії і США «спін-лікар» займається в основному питаннями презентації, тоді як *політтехнолог*, що має таке ж відношення до філософії або ідеології, як і «спін-лікар» зайнятий переважно політичним процесом [2, с. 358].

Розгляд таких матеріалів, як тексти з різних джерел, зокрема статті політичної спрямованості з газет та інтернет-джерел, насправді дозволяє зробити висновок про те, що існує низка слів і виразів, зазвичай використовуваних *політтехнологами* й особами, що коментують хід політичного процесу. Виокремлюємо кілька груп сленгу за походженням.

Першу групу складають слова, які можна віднести до політичних інтернаціоналізмів, вони містять загальноприйняті терміни для найменування певних політичних тенденцій (напр., *ліберал, демократ, націоналіст, екстреміст*), спеціальні терміни, що належать до електорального процесу: *мажоритарний, пропорційний, електорат*.

Зі всіх термінів та сленгізмів, однозначно запозичених з англійської мови, лише близько половини характеризують виключно сферу політики. До таких термінів належать: *імідж, іміджмейкер, лобі, лобіювати, спікер, спічрайтер*. Частина термінів-англіцизмів, що залишилася, була запозичена з таких сфер, як зв'язки з громадськістю і маркетинг: *бренд, піар, позиціонування, презентація, проект, ребрендинг, фокус-група* [7, с. 49].

Труднощі виникають, коли на основі запозиченої лексики в українській мові відбуваються словотворчі процеси, в результаті яких з'являються слова, які хоча і мають іншомовну основу, але вже не можуть розглядатися як запозичення. Прикладом подібного запозичення є слово *піар*, від якого утворені такі іменники як *піармен, піаріст, піарник*, що означають «людина, яка працює у сфері зв'язків з громадськістю, піару».

Важливіше значення мають слова і вирази, що з'явилися в українській мові без якої-небудь сторонньої допомоги. Значна частина таких термінів належить до групи, що складається із слів іншомовного походження, які повністю асимілювалися українською мовою та належать безпосередньо до українського політичного контексту. Цікавим прикладом подібних термінів є словосполучення *вертикаль влади, керована демократія, суверенна демократія, кольорові революції, одномандатник, компромат, Гарант Конституції, суперечка або конфлікт суб'єктів господарювання* тощо [6, с. 24]

Остання група термінів та сленгу складається із запозичень з інших різновидів сленгу. Напр.: дієслово *розкрутити* (обдурити, галасливо рекламувати), що має коріння в кримінальному сленгу, запозичене із жаргону музикантів (як і його англomовний еквівалент), а фраза *нілл хаває* (люди з'їдять, що завгодно) запозичена з молодіжного жаргону.

Оскільки поняття «політичний сленг» з'явилося не так давно, відповідно і словників з перекладами політичного сленгу немає. З огляду на це наведемо основні прийоми перекладу політичного сленгу, основні перекладацькі трансформації, що мають місце при перекладі політичного сленгу, коли в перекладача немає відповідного словника і він може спиратись лише на свої знання.

За допомогою експлікації, вважає В. Н. Комісаров, можна передати значення будь-якого безеквівалентного слова в оригіналі, проте недоліком описового перекладу є його громіздкість і багатослівність. Найуспішніше цей спосіб перекладу застосовують у тих випадках, де можна обійтись порівняно коротким поясненням [4, с. 159].

Прикладом англomовного політичного сленгу, що перекладається українською мовою цим способом є: *Bafflegab* що використовують у такому контексті: *As the parade to the rostrum continued, the bafflegab glossary expanded: Narrowing Parameters, functions of situational variables, diagnostic-planning activity* (The Wall Street Journal, March 14, 1967). В Оксфордському словнику політичного сленгу «Hatchet Jobs and Hardball: The Oxford Dictionary of Political Slang» Грента Баретта маємо наступне: *Bafflegab - Confusing or unintelligible speech, doublespeak*. Отже, *Bafflegab* – змішана, незрозуміла промова, демагогія. Можна перекласти цей сленг, використовуючи спосіб **експлікації**, тоді переклад матиме наступний вигляд: *Bafflegab – невизраза промова*.

А можна спробувати знайти у політичному сленгу української мови відповідник, тоді це буде прийом **компенсації**: *Then the doubledomes in Washington set a deadline «Sayonara»*. James A. Michener. Маємо у цьому прикладі наступне пояснення зі словника «Hatchet Jobs and Hardball: The Oxford Dictionary of Political Slang» Грента Баретта: *Doubledome – A scholar or intellectual, esp. a highly educated person who holds impractical or unrealistic views*. Тобто маємо, що це *вчена, інтелектуальна людина, високоосвічена людина, яка дотримується нереальних, даремних переконань*. Ми можемо використати при перекладі цього сленгу такий спосіб, як експлікація, але в цьому випадку потрібно цілком погодитись з В. Н. Комісаровим, що недоліком описового перекладу є його громіздкість і багатослівність. Доречніше в цьому разі використати прийом калькування.

Калька – це запозичення шляхом буквального перекладу (часто частинами) слова або звороту з наступним складанням перекладених частин без будь-яких змін. Наш переклад матиме наступний вигляд: *Doubledome – Дводумець*. Але в такому випадку, можливо, не кожен зрозуміє значення цього слова, тому можна замінити це слово на приблизне за значенням, але використане в більш ширших колах, а не лише в політичній мові – *надумана людина*. В такому випадку це буде прийом генералізації.

Отже, одним зі способів перекладу політичного сленгу є також прийом **генералізації**. Генералізацією В. Н. Комісаров називає заміну одиниці ПМ (перекладацька мова), що має вужче значення, одиницею МП (мова перекладу) з ширшим значенням. Створювану відповідність виражає родове поняття, що містить початкове видове поняття [4, с. 253], напр.: «*Other examples of granfalloon are the Communist Party, the Daughters of the American Revolution, the General Electric Company, the International Order of Odd Fellows – and any nation, anytime, anywhere.*» («Cat's Cradle,» Kurt Vonnegut). Маємо у тлумачному словнику політичного сленгу наступне: **Granfalloon** *Any large, amorphous organization without real identity. Coined by Kurt Vonnegut.* Тобто *це велика, так би мовити, безформна організація, яка не має своєї реальної індивідуальності, своєрідності*. У цьому випадку описовий переклад не є актуальним через обсяг пояснення. Також ми не можемо використати прийом компенсації або генералізації, оскільки не маємо навіть приблизного значення в українській лексиці, тому залишається упровадження нового слова. Це одне з найскладніших завдань перекладача, бо в такому разі перекладач несе велику відповідальність, бо, можливо, впроваджує слово, яке в майбутньому буде використовуватися при перекладі. Тут, на нашу думку, доречніше за все використати прийом **транскрипції та транслітерації**.

У дослідженому матеріалі цей спосіб перекладу не може часто використовуватися (при перекладі одиниць політичного сленгу українською мовою), оскільки ці прийоми використовують переважно для передачі українською мовою власних імен, а також реалій (транскрипція і транслітерація) і понять, а частіше політичну термінологію, що ще не існує в мові перекладу (калькування) [1, с. 117]. Треба зазначити, що в цьому випадку перекладач обов'язково має надати пояснення до свого перекладу: надати його в дужках або зробити у вигляді примітки у тексті перекладу.

Тож у такому випадку наш переклад матиме наступний вигляд: **Granfalloon** – *Гренфалун (велика, так би мовити, безформна організація, яка не має своєї реальної індивідуальності, своєрідності)*. І в подальшому перекладі використовувати цю лексему вже без пояснень.

Прикладом використання цього способу у перекладі з української мови на англійську може слугувати політичний сленг, що використовують у своїй лексиці політтехнологи: **Ліманка** – *некоректна виборча технологія, вживана кандидатами від партії влади. Суть технології – в незаконному залученні вчительського складу до агітаційної «обробки» виборців (батьків) з примушенням останніх – під страхом подальшого негативного відношення до їх дітей.* [5, с. 198]. Переклад з української мови на англійську цієї лексичної одиниці матиме такий вигляд: **Ліманка** – *Limanka*. При цьому у вигляді виноски потрібно зробити пояснення у тексті, на-

ступного характеру: *Limanka* – *Discourteous electoral technology which is applied by candidates from party. Main point of technology is illegal involving of teacher staff in the agitational processing of body of electors (parents) with compulsion under fear of following negative relation to their children.*

Отже, ми виявили основні аспекти, прийоми та особливості перекладу політичного сленгу: частіше за все використовується спосіб перекладу **експлікація** – описовий спосіб перекладу. Якщо цей прийом не є актуальним через обсяг перекладу, ми використовуємо спосіб **компенсації** або **генералізації**. У деяких випадках також доречно використовувати прийом **калькування**. Також дуже актуальним виявився прийом впровадження нового слова, за допомогою транскрипції та транслітерації, хоча цей прийом перекладу зустрічається не часто. Основною проблемою впровадження нового слова є відповідальність перекладача, оскільки він вводить у систему мови нову лексему, яка в подальшому будуть використовувати.

Література

1. *Багмут Й. А.* Проблеми перекладу суспільно – політичної літератури українською мовою / Й. А. Багмут. – К. : Наукова думка, 1968. – 189 с.
2. *Гнезділова Я. В.* Реалізація емотивної функції в публічних промовах політичних діячів США та Великобританії / Я. В. Гнезділова // Мова і культура. – 2003. – № 6. – С. 358–363.
3. *Карабан В.* Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову : [навч. посіб.-довідник для студ. вищ. навч. закл. зі спец. «Переклад»/ В. Карабан; Дж. Мейс. – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 608 с.
4. *Комисаров В. Н.* Общая теория перевода / В. Н. Комисаров. – М. : ЧеРо, 1999. – 368 с.
5. *Коптілов В.* Теорія і практика перекладу / В. Коптілов. – К. : Юніверс, 2003. – 278 с.
6. *Partridge E.* Slang Today and Yesterday / Partridge E. // London : Routledge and Kegan Paul, 1977. – P. 23–25.
7. *Spears Richard A.* Slang and Euphemism / Spears Richard A. // N.Y. : New American Library, 1982 – P. 45–58.

Prystai S. M. Methods and features of translation of political slang

The article deals with place of political slang in lexicology, features of political slang translation from Ukrainian into English and vice versa are examined. Main ways of political slang translation, including explication, compensation, generalization, tracing, transcription and transliteration are defined.

Key words: political slang, lexical unit, methods of translation, internationalisms, loanwords, words of foreign origin.

Прыстай С. М. Способы и особенности перевода политического сленга

В статье рассмотрено место политического сленга в системе лексики, раскрыты особенности перевода политического сленга с украинского языка на английский и наоборот. Определены основные способы перевода политического сленга,

среди которых экспликация, компенсация, генерализация, калькирование, транскрипция и транслитерация.

Ключевые слова: политический сленг, лексическая единица, способы перевода, интернационализмы, заимствования, слова иноязычного происхождения.